بەناوی خوای بەخشندەو میهرەبان

هەرێمی کوردستانی عێراق
سەرۆکایەتی هەرێم
سەرۆك

بەناوی گەلەوە

بڕیار
ژمارە (١٤) ساڵی ٢٠١٠

بە پێی ئەو دەسەڵاتەی لە بڕگەی (١) ی ماددەی (١٠) ی یاسای سەرۆکایەتی هەرێمی کوردستان – عێراق ی ژمارە (١)ی ساڵی ٢٠٠٥ ی هەموارکراو پێمان دراوەو، بە پاڵپشتی ئەو یاساکارییەی پەرلەمانی کوردستان – عێراق کردویەتی لە دانیشتنی ژمارە (٢٠) لە ٢٨ / ٦ /٢٠١٠ بریارماندا بە دەرکردنی:

یاسای ژمارە (١٠)ی ساڵی ٢٠١٠
یاسای وەزارەتی بازرگانی و پیشەسازی هەرێمی کوردستان ـ عێراق

ماددەی یەکەم :

مەبەست لەم زاراوە و دەستەواژانەی خوارەوە ماناکانی بەرامبەریانە بۆ مەبەستی ئەم یاسایە :

هەرێم : هەرێمی کوردستان ـ عیراق

وەزارەت: وزارەتی بازرگانی و پیشەسازی لە هەرێم

وەزیر: وەزیری بازرگانی و پیشەسازی لە هەرێم

ماددەی دووەم :

ئامانجی وەزارەت رەنگ ریژکردنی سیاسەتی بازرگانی و پیشەسازی گشتییە بە مەبەستی وەدیهێنانی گەشەسەندنی ئابووری و کۆمەلایەتی لە هەرێم وکار بۆ جێبەجێکردنی دەکات

و هەروەها بۆ ئەوەش کە بە پێی هەر یاسایەکی دیکەی بەرکار لە هەرێمدا بەر پسـپۆرایەتی دەکەوێت.

ئەرکەکانی وەزارەت

ماددەی سێیەم :

وەزارەت ئەم ئەرك وپسپۆرایەتیانەی خوارەوە لە پێناوی بـەدیهێنانی ئامانجەکانیـدا دەگرێتـە ئەستۆ:

یەکەم: پێشنیاز کردنی ڕێگای گونجاو بۆ لابردنی ئاستەنگ لە بەردەم چالاکیی بازرگانی لـە ڕێگەی دانانی ستراتیژیەت و پلان و بەرنامەی گەشەسەندن و هاندانی هـەناردەکردن و چارەسەرکردنی ئەو کاریگەرییە نێگەتیڤانەی لەسەر ئابووری هەرێم هەیـە کـە لـە ئازاد کردنی بازرگانی دەرەوە و لە ڕێگای بە بەهێز کردنی توانای کێبرکێ لە نێوان کەرتەکانی کارو بەرهەمی نیشتمانیدا رووی داوە.

دووەم: ڕێگا دانان بـۆ زامنکردنـی چـاودێری مافـەکانی بەکاربـەر و ئامـادەکردنی یاسـای پێویست بۆ پاراستنی بە هـاودەنگی لەگـەڵ لایەنـە پێوەندیدارەکانـدا بـۆ چـاودێری کردنی نرخ لە بازاڕەکانی ناوخۆدا و، ڕێکخستن و بەهێزکردنی ژینگەی کێبڕکـێ و نەهێشتنی قۆرخکاری و ئیشی تری خراپەکاری لە بازارگانیدا.

سـێیەم: تۆمـارکردن و چـاودێری کردنـی چـالاکیی کۆمپانیـا نـاوخۆیی و بیانیـەکان و لقەکانیشیان و، چارەسەرکردنی کاروباری بریکارنامە بازرگانیەکان و تۆمارکردنیان لە هەرێمدا.

چوارەم: دروست کردن و بەڕێوەبردنی کۆگا و دامەزراوەکانی تری پێویست بـە کارەکـانی وەزارەت و بەکرێدان و بەکرێگرتنیان.

پێنجەم: ئامادەکردن جێبەجێکردنی ئەو بەرنامانەی کـە پێوسـتن بـۆ کردنـەوەی پێشـانگا و بازاڕی ناوخۆ و نێودەوڵەتی ، و بەشداری کـردن تیایانـدا بـۆ زانینـی پەرەسـەندنی نێودەوڵەتی بەرهەمە بازرگانی و پیشەسازیەکانی جیهان.

شەشەم: ئامادەکردنی پلان و لێکۆڵینەوەی سـالآنە و مامناوەنـدی و درێژخایـەن بـۆ پـڕۆژە پیشەسازییەکان ، و لێکۆڵینەوە لە سوودی ئابووری و هونەرییان و سەرپەرشتی ئـەو پڕۆژە و دامەزراوە پیشەسازییانە بە مەبەستی چاودێری کردنیان و ئاڕاسـتەکردنیان ، و هەڵسەنگاندنی ئەنجامی پلانەکان لە ڕووی چـەندی و جۆرییـەوە و بەشـداریکردن

لە ئامادەکردنی یاسای پێوست بۆ چاودێری و گەشەپێدانیان بە هاوکاری لەگەڵ لایەنە پەیوەندیدارەکاندا.

حەوتەم: کردنەوەی پرۆژەی پیشەسازیی و بازرگانی و پێدانی مۆڵەتی دامەزراندنیان لەلایەن کەرتی تایبەتەوە و هاندان و ئامادەکردنی ژینگەی لەبار بۆی و تا یاسای وەبەرهێنان بیگرێتەوە بۆ ئەوەی سوود لە دەرامەتی بەشەری و سروشتی وەربگیرێت و بۆ چالاکیی وەبەرهێنان و بەردار لە هەرێمدا بیگۆرێت.

هەشتەم: پێدانی مۆڵەت بۆ دامزراندنی ناوچەی پیشەسازی رێکخراو و هاندانی ئەم دەزگایانەو چاودێری کردنیان بە هەماهەنگی لەگەڵ دەستەی گشتی ناوچە ئازادەکانی عێراق لە پێناو دروست کردنی ناوچەی پیشەسازی و بازرگانی ئازاد لە هەرێم و سەرپەرشتیکردن و پێشخستن و کاراکردنی رۆڵی و ئامادەکردنی یاسای پێویست بۆ وەدیهێنانی.

نۆیەم: هەماهەنگی لەگەڵ وەزارەتی کشتوکاڵ، بۆ پشتیوانی کردن و هاندانی جوتیاران و لێکۆڵینەوە لەسەر چۆنیەتی بەکارهێنانی بەرهەمی کشتوکاڵ وەك ماددەی کەرەسە لە کەرتەکانی پیشەسازیداو بۆ بەربوومی پیشەسازی خۆماڵی کە بۆ بەکارهێنانی خۆماڵی و هەناردەکردنی بۆ دەرەوە بگۆڕدرێ.

دەیەم: هاندانی پشتگیری هەردوو کەرتی بازرگانی و پیشەسازی وکاراکردنی رۆڵی بانکە بازرگانی و پیشەسازییەکان بۆ پاڵپشتی کردنی پڕۆژە بازرگانی و پیشەسازیەکان، بە تایبەتی پرۆژە بچووك و مامناوەندیەکان و، چالاککردنی رۆڵەکەی.

یازدەم: رێکخستنی میکانیزمی پاراستنی مۆڵکایەتی هزری بازرگانی و پیشەسازی و پێدانی نیشانەی ناسینەوە (العلامات الفارقة) ورەسم ونموونەی دروستکراوەکە و بڕوانامەی داهێنان (براوة الاختراع).

دوازدەم: خۆئامادەکردن بۆ بەستنی رێککەوتنامەی پێویست بۆ جێبەجێکردنی سیاسەتی ئابووری هەرێم لە بواری بازرگانی ناوخۆ و دەرکیدا و، قوڵکردنی پەیوەندیەکان لەگەڵ سەرچاوەکانی گەشەپێدانی تەکنولۆجیدا، لە سنووری ئەو دەسەڵاتانەی کە دەستوری عێراق بە هەرێمی داوە.

سێزدەم: نوێنەرایەتی کردنی هەرێم لە بەردەم دەسەڵاتی فیدراڵی لە کاتی مۆرکردنی رێککەوتنامە و گرێبەست کە مۆرکی ئابووری و بازرگانی و پیشەسازیان هەیە و

بەهێز کردنی رۆڵی هەرێم و پارستنی بەرژەوەندییەکانی بەپێی یاسا و بە رەزامەندی ئەنجومەنی وەزیران.

چواردەم: ئامادەکردنی پرۆژە یاسای پێوست بۆ بەشداریکردن لە چاککردنی کەش وهەوای وەبەرهێنان و ئاسانکردنی خزمەتی وەبەرهێنان و دارشتنی بەرنامەو، هاندانی وەبەرهێنەری ناوخۆ و راکێشانی وەبەرهێنانی بیانی بە هاوکاری و هەماهەنگی لەگەڵ دەستەی وەبەرهێنان.

پانزدەم: بەشداری کردن لەگەڵ لایەنە پەیوەندیدارەکان بۆ دامەزراندنی سیستەمێکی تەواوکاری باش بە ئامانجی بەدیهێنانی کاری چاودێریکردنی هونەری لەسەرهاوردە و هەناردەو بەدواداچوونی جۆری بەرهەمی پیشەسازی ناوخۆیی کە لەگەڵ مواسەفاتی باوەرپێکراوی جیهانیدا بگونجێ و پیشکەش کردنی ئامۆژگاری و رێنوێنی لە پێناو چاککردنی جۆری بەرهەم و گەشەپێدانی کارەکانی بەرهەمهێنان و کەمکردنەوەی تێچوونەکەی و بەکارهێنانی ئامێری تازە بابەت تیایدا.

شازدەم : پەرەپێدان و چاکترکردنی جۆری ئەو خزمەتانەی کە وەزارەت پێشکەشی هاوولاتیانی دەکات لە رێگای وەرگرتنی (تبنی) شێوازی نوێ لە بواری بەرێوەبردن و، سوود وەرگرتن لە تەکنولۆجیای زانیاری لە رێگای وەرگرتنی (تبنی) تەکنیکی سیستەمەکانی حکومەتی ئەلیکترۆنی بۆ ئەوەی پەیوەندی وەزارەت لەگەڵ هاوبەشەکانی و هاوولاتیانیشدا کارا ببێت، وچاککردن و ئاسانکردنی چارەکردن و رێکارەکانی مامەڵەکردن و دامەزراندنی بنەماکانی زانیاری بە شێوەیەك کە جۆری ئەدای وەزارەتەکە باشتر بکات و، ژینگەی پێوست بۆ گەشەکردنی ئابووری هەرێم فەراهەم بکات.

حەڤدەم: هەماهەنگی و هاوکاری کردن لەگەڵ ژوورەکانی بازرگانی وپیشەسازی بە جۆرێك کە خزمەتی وەدیهێنانی ئامانجەکانی وەزارەت لە خزمەت کردنی هەردوو کەرتی پیشەسازی و بازرگانی لە هەرێمدا بکات.

پێکهاتەکانی وەزارەت

ماددەی چوارەم :

پێکهاتەی وەزارەت بەم جورە دەبێت :

یەکەم: وەزیر: سەرۆکی باڵای وەزارەتەکەیەو بەرپرسی کارەکانیەتی و سیاسەتەکەی ئاراستە دەکات و سەرپەرشتی و چاودێری دەکات و هەموو بڕیارو فەرمان و ڕێنماییەك کە پەیوەندی بە ئەرکی وەزارەت و پێکهاتەو دەسەڵات و کاروبارەکانی دیکەی هونەری و دارایی و کارگێری و ڕێکخستنەوە هەبێ، بە پێی حوکمەکانی یاسا لەوەوە دەردەچن و، لەبەردەم ئەنجومەنی وەزیراندا بەرپرسە، چونکە خۆی ئەندامێکی هاوکاریەتی و بۆی هەیە هەندێك لە دەسەڵاتەکانی بەبریکارانی وەزارەت یان بەرێوەبەرەگشتییەکان یاخود ئەوەی لەناو وەزارەتدا بەشیاوی دەزانێت، بسپێرێت.

دووەم: هەردوو بریکاری وەزارەت:

أ- بریکاری وەزارەت بۆ کاروباری بازرگانی:

لە ئاراستەکردنی وەزارەتدا هاوکاری وەزیر دەکات و سەرپەرشتی ئەو کاروبارانە دەکات کە بە چالاکی بازرگانییەوە تایبەتن، ئەو دەسەڵاتانەش کە وەزیر پێی دەسپێرێ.

ب ـ بریکاری وەزارەت بۆ کاروباری پێشەسازی:

لە ئاراستە کردنی وەزارەتدا هاوکاری وەزیر دەکات و سەرپەرشتی ئەو کاروبارانە دەکات کە بە چالاکی پیشەسازییەوە تایبەتن و، ئەو دەسەڵاتانەش کە وەزیر پێی دەسپێرێ.

سێیەم: نووسینگەی وەزیر:

بە وەزیرەوە بەندە و فەرمانبەرێك بە پلەی بەرێوەبەر سەرۆکایەتی دەکات و بەرێوەی دەبات کە بڕوانامەی سەرەتایی زانکۆی بە دەستهێنابێ و ژمارەیەك فەرمانبەر یارمەتی دەدەن.

چوارەم: نووسینگەی هەردوو بریکارانی وەزارەت:

هەر نووسینگەیەك فەرمانبەرێك بە پلەی بەرێوەبەر بەرێوەی دەبات کە بڕوانامەی سەرەتایی زانکۆی بەدەست هێنابێ وژمارەیەك فەرمانبەر یارمەتی دەدەن.

پێنجەم: راوێژکاران:

ژمارەیان لە چوار تێناپەڕێت و دەبێ هەڵگری بڕوانامەی سەرەتایی زانکۆ بن و شارەزایی و کارکردنیان بۆ ماوەیەك هەبێ کە لە دە ساڵ کەمتر نەبێ.

شەشەم: بەرێوەبەرایەتییە گشتی یەکان:

ئەم بەرێوەبەرایەتییە گشتییانەی خوارەوە بە وەزارەتەوە پەیوەستن، هەریەکەیان بەرێوەبەرێکی گشتی سەرۆکایەتی دەکات کە بڕوانامەی سەرەتایی زانکۆی بەدەست هێنابێ و بە ئەزموون و پسپۆر بێ.

١- بەڕێوەبەرایەتی گشتی کاروباری دارایی و کارگێڕیی.
٢- بەڕێوەبەرایەتی گشتی بازرگانی.
٣- بەڕێوەبەرایەتی گشتی گەشەپێدانی پیشەسازی.
٤- بەڕێوەبەرایەتی گشتی تۆمارکردنی کۆمپانیاکان.
٥- بەڕێوەبەرایەتی گشتی پلاندانان و بە دواداچوون.

حەوتەم: أ ـ ئەنجومەنی ڕاوێژکاری وەزارەت: ئەنجومەنی ڕاوێژکاری وەزارەت لەمانە پێك دێت:
١- وەزیر/ سەرۆکی ئەنجومەنەکەیە.
٢- هەردوو بریکاری وەزارەت/ ئەندامن.
٣- ڕاوێژکارانی وەزارەت/ ئەندامن.
٤- بەڕێوەبەرە گشتییەکان/ ئەندامن.
٥- وەزیر بۆی هەیە هەرکەسێکی شارەزا کە لە ناوەوەی وەزارەت یان دەرەوەی بە گونجاوی بزانێ لەکاتی پێویستدا بۆ بەشداری کردن لە کۆبوونەوەکانی ئەنجومەن بانگی بکات بە بێ ئەوەی مافی دەنگدانی هەبێ.

ب ـ ئەنجومەن بە گفتوگۆکردن و هەڵسەنگاندنی چالاکییەکانی وەزارەت تایبەت دەبێ و لێکۆڵینەوە لە ڕێگاکانی سەرخستنی ئەرکەکەی و پێشکەش کردنی پێشنیاری گونجاو بۆچارەسەرکردنی ئەو گیروگرفت و کۆسپانەی کە ڕەنگە ڕووبەرووی ببنەوە ئەنجام دەدات.

ماددەی پێنجەم:

وەزیر بۆی هەیە گرێبەست لەگەڵ کەسانی ئاسایی و مەعنەوی خاوەن شارەزایی و پسپۆر لە ناوەوە و دەرەوەی هەرێم بکات بۆ ئەنجامدانی ئەو کارو پابەندییەکانیان کە پێیان دەسپێردرێ بۆ ماوەیەك کە بەگونجاوی دەزانێ و، ئەمەش بۆ مەبەستی بەدیهێنانی ئامانجەکانی وەزارەت و ماف و ئەرکەکانیان لەلایەن وەزیرەوە بە ڕەزامەندی ئەنجومەنی وەزیران دەستنیشان دەکرێ.

حوکمە کۆتاییەکان

ماددەی شەشەم:

یەکەم: بە پێڕەو ئەرك و پسپۆرایەتی پێکهاتەکانی وەزارەت دەست نیشان دەکرێ .

دووەم: وەزیر بۆی هەیە ڕێنمایی پێویست بۆئاسانکردنی جێبەجێ کردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە دەربچوێنێ .

سێیەم : وەزیر بۆی هەیە بەڕێوەبەرایەتی یان بەش یان هۆبە لەناو پێکهاتەکانی وەزارەت بە پێی پێوستی کارەکانی لە نوێ دابمەزرێنێ یان لێکی بدات یان هەڵی بوەشێنێتەوە.

ماددەی حەوتەم:

یەکەم : کار بەهیچ دەقێك ناکرێ پێچەوانەی حوکمەکانی ئەم یاسایە بێت .

دووەم : یاسای وەزارەتی پیشەسازی ژمارە (١١)ی ساڵی (٢٠٠٦) و یاسای وەزارەتی بازرگانی ژمارە (١٣)ی ساڵی (٢٠٠٦) هەڵدەوەشێنەوە.

ماددەی هەشتەم:

ماف و پابەندی و کەل وپەل و میلاکاتی هەردوو وەزارەتی بازرگانی و پیشەسازی هەڵوەشاوە بۆ وەزارەت دەگەڕێتەوە.

ماددەی نۆیەم:

پێویستە لەسەر ئەنجومەنی وەزیران ولایەنە پەیوەندیدارەکان حوکمەکانی ئەم یاسایە جێبەجێ بکەن.

ماددەی دەیەم:

ئەم یاسایە لە رۆژی دەرچوونییەوە جێبەجێ دەکرێ و لەرۆژنامەی فەرمی (وەقایعی کوردستان) دا بلاَو دەکرێتەوە.

مسعود بارزانی
سەرۆکی هەرێمی کوردستان ـ عێراق

هەولێر

٨ / تەمموز / ٢٠١٠ی زایینی
١٧ / پوشپەڕ / ٢٧١٠ ی کوردی
٢٦ / رجب / ١٤٣١ ی کۆچی

هۆیە پێویستیەکانی دەرچوواندنی

لەبەر تازە دروستبوونی وەزارەتی بازرگانی وپیشەسازی لە هەرێمی کوردستان دوای لێکدانی هەردوو وەزارەتی بازرگانی و پیشەسازی و لە پێناو دەسنیشان کردنی پێکهاتە و ئامانج و ئەرکەکانی بە شێوەیەك کە گەشەسەندنی ئابووری و کۆمەڵایەتی بەپێی سیاسەتی بازرگانی و پیشەسازی بۆ هەرێمی کوردستان وەدی بهێنی، بە پێویست زانرا یاسایەکی تایبەت دەربکرێ کە ئەوانەی لە پێشەوە هاتووە بەدی بهێنێت، بۆیە ئەم یاسایە دەرچوێندرا.